

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 16ης Οκτωβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινή γεωργική πολιτική – Τομέας της μελισσοκομίας – Κανονισμός (ΕΕ) 1308/2013 – Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 2015/1366 – Αίτηση για τη χορήγηση ενισχύσεως – Προϋποθέσεις – Ελάχιστος αριθμός αποικιών μελισσών – Καθορισμός με αναδρομικό αποτέλεσμα – Αρχή της ασφάλειας δικαίου – Αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης»

Στην υπόθεση C-490/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Budapest Körményi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών Βουδαπέστης, Ουγγαρία) με απόφαση της 17ης Ιουλίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Ιουλίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

SD

κατά

Agrárminiszter,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. Šváby, προεδρεύοντα τμήματος, K. Jürimäe και N. Piçarra (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Pikamäe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και την A. Pokoraczki,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Γ. Κανελλόπουλο, την Α.-Ε. Βασιλοπούλου και την Ε.-Ε. Κρόμπα,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους L. Havas και B. Hofstätter,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2015/1366 της Επιτροπής, της 11ης Μαΐου 2015, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις ενισχύσεις στον τομέα της μελισσοκομίας (ΕΕ 2015, L 211, σ. 3, στο εξής: κανονισμός 2015/1366).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του SD και του Agrárminiszter (Υπουργού Γεωργίας, Ουγγαρία) με αντικείμενο την απόφαση του τελευταίου να απορρίψει την αίτηση χορηγήσεως ενισχύσεως για την αγορά νέων εργαλείων που προορίζονταν για τη μετανάστευση των μελισσών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΕ) 1308/2013

- 3 Το άρθρο 55 του κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 922/72, (ΕΟΚ) 234/79, (ΕΚ) 1037/2001 και (ΕΚ) 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 671), που επιγράφεται «Εθνικά προγράμματα και χρηματοδότηση», ορίζει στην παράγραφο του 1:

«Με στόχο τη βελτίωση των γενικών συνθηκών παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων μελισσοκομίας, τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν τριετή εθνικά προγράμματα για τον τομέα της μελισσοκομίας (“μελισσοκομικά προγράμματα”). [...]»

- 4 Βάσει του άρθρου 56, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, ανατίθεται στην Επιτροπή η αρμοδιότητα εκδόσεως κατ' εξουσιοδότηση πράξεων σύμφωνα με το άρθρο 227 του κανονισμού αυτού σχετικά με «τη βάση κατανομής της ενωσιακής χρηματοδοτικής συνεισφοράς σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος ανάλογα, μεταξύ άλλων, με τον συνολικό αριθμό κυψελών στην Ένωση».
- 5 Κατά το άρθρο 57, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή μπορεί να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις που να θεσπίζουν τα μέτρα που είναι αναγκαία όσον αφορά «την έγκριση των μελισσοκομικών προγραμμάτων που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής της ενωσιακής χρηματοδοτικής συνεισφοράς σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος και το μέγιστο ύψος της χρηματοδότησης ανά κράτος μέλος».

Ο κανονισμός 2015/1366

- 6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 4 και 11 του κανονισμού 2015/1366 έχουν ως εξής:
«(2) Το άρθρο 55 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν εθνικά προγράμματα για τον τομέα της μελισσοκομίας για περίοδο τριών ετών [...]. Είναι αναγκαίο να καθορισθεί η βάση κατανομής της ενωσιακής χρηματοδοτικής συνεισφοράς στα συμμετέχοντα κράτη μέλη.

- (3) Ο αριθμός των κυψελών σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος αποτελεί ένδειξη του μεγέθους του τομέα της μελισσοκομίας των κρατών μελών. Το μερίδιο κάθε συμμετέχοντος κράτους μέλους στον συνολικό αριθμό κυψελών στην Ένωση είναι μια απλή βάση κατανομής της συνεισφοράς της Ένωσης στα μελισσοκομικά προγράμματα.
- (4) Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ορθή κατανομή των κονδυλίων της Ένωσης, τα συμμετέχοντα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν μια αξιόπιστη μέθοδο προσδιορισμού του αριθμού των κυψελών στην επικράτειά τους.

[...]

(11) Είναι αναγκαίο να προβλεφθούν μεταβατικά μέτρα για την κατανομή της ενωσιακής συνεισφοράς για τα μελισσοκομικά προγράμματα της περιόδου 2017-2019. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση των προγραμμάτων μελισσοκομίας για την περίοδο 2014-2016 και να δοθεί επαρκής χρόνος σε όλα τα κράτη μέλη ώστε να καθιερώσουν μια αξιόπιστη μέθοδο προσδιορισμού του αριθμού των έτοιμων για διαχείμαση κυψελών μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου και της 31ης Δεκεμβρίου, η κατανομή των ενωσιακών πόρων για τα μελισσοκομικά προγράμματα 2017-2019 πρέπει να γίνει με βάση τον αριθμό των κυψελών που κοινοποιήθηκαν το 2013 από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των αντίστοιχων οικείων προγραμμάτων μελισσοκομίας για την περίοδο 2014-2016.»

- 7 Το άρθρο 1 του κανονισμού 2015/1366, με τίτλο «Προσφυγή», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ως “κυψέλη” νοείται η μονάδα που περιλαμβάνει αποικία μελισσών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή μελιού, άλλων μελισσοκομικών προϊόντων ή γενετικό υλικό των μελισσών, και όλα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για την επιβίωσή της.»

- 8 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Μέθοδος για τον καθορισμό του αριθμού των κυψελών», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη που υποβάλλουν εθνικά προγράμματα για τον τομέα της μελισσοκομίας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 55 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 (εφεξής “μελισσοκομικά προγράμματα”) πρέπει να έχουν μια αξιόπιστη μέθοδο για τον καθορισμό, μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου και της 31ης Δεκεμβρίου κάθε έτους, του αριθμού των κυψελών που είναι έτοιμες για διαχείμαση στην επικράτειά τους.»

Το ουγγρικό δίκαιο

- 9 Το άρθρο 4 της a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2016- 2019 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól szóló 4/2017. (I. 23.) FM rendelet (κανονιστικής αποφάσεως 4/2017 του Υπουργού Γεωργίας και Αγροτικής Αναπτύξεως, σχετικά με τους κανόνες χρήσεως των ενισχύσεων, επί τη βάσει του ουγγρικού εθνικού προγράμματος για τον τομέα της μελισσοκομίας, που χορηγούνται με τη συγχρηματοδότηση του κεντρικού προϋπολογισμού και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων για τις περιόδους υλοποιήσεως 2016-2019), της 23ης Ιανουαρίου 2017 (Magyar Közlöny 2017/8.), ορίζει τα εξής:

«[...]

10) Στην περίπτωση των μέτρων του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο a, σημείο ae, στοιχείο b, σημεία ba και bb, και στοιχείο c, σημείο cb, και των ενισχύσεων για την απόκτηση συσκευών ταυτοποίησης με ραδιοσυχνότητες στο πλαίσιο του μέτρου του στοιχείου c, σημείο ca καθώς και στην περίπτωση των ενισχύσεων για την ανασύσταση του μελισσοκομικού κεφαλαίου με το κατάλληλο

αναπαραγωγικό υλικό τόσο από κτηνιατρικής όσο και από γενετικής απόψεως, στο πλαίσιο του μέτρου του στοιχείου e, το δικαίωμα λήψεως των ενισχύσεων εξαρτάται από τον αριθμό των αποικιών μελισσών

- a) που έχει καθορισθεί κατά τη διάρκεια του φθινοπωρινού κτηνιατρικού ελέγχου των μελισσών για την αντίστοιχη περίοδο υλοποίησης,
- b) που έχει κοινοποιηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet [κανονιστικής αποφάσεως 119/2007 του Υπουργείου Γεωργίας και Αγροτικής Αναπτύξεως, της 18ης Οκτωβρίου 2007, σχετικά με το εθνικό μητρώο τόπων και κέντρων εκτροφής και συναφών στοιχείων] και έχει καταγραφεί στο σύστημα κτηνοτροφικών πληροφοριών (TIR) σύμφωνα με τα οριζόμενα στην απόφαση 119/2007 FVM, βάσει των δηλώσεων που υπεβλήθησαν και παρελήφθησαν από την αρμόδια διοικητική υπηρεσία της οικείας περιφέρειας εντός τριάντα ημερών από τη θέση σε ισχύ της παρούσης αποφάσεως όσον αφορά την πρώτη περίοδο υλοποίησης, έως και την 15η Νοεμβρίου 2017 όσον αφορά τη δεύτερη περίοδο υλοποίησης και έως και την 15η Νοεμβρίου 2018 όσον αφορά την τρίτη περίοδο υλοποίησης, και,
- c) που εξακολουθεί να έχει στην κατοχή του ο αιτούμενος την ενίσχυση κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεώς του».

10 Το άρθρο 22 της κανονιστικής αποφάσεως 4/2017 ορίζει τα εξής:

«[...]

3) Μπορούν να υποβάλουν αίτηση περί καταβολής ενισχύσεων, βάσει του αριθμού των αποικιών μελισσών που καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 10, οι παραγωγοί που είναι ενεργά μέλη της Országos Magyar Méhészeti Egyesület [Ουγγρικής Εθνικής Ενώσεως Μελισσοκόμων (OMME)]

[...]

5) Μπορούν να αιτηθούν την καταβολή ενισχύσεως οι μελισσοκόμοι που διαθέτουν τουλάχιστον εξήντα αποικίες μελισσών στην περίπτωση των ενισχύσεων για τον εξοπλισμό της παραγράφου 4, στοιχεία a, b και e, οι μελισσοκόμοι που διαθέτουν τουλάχιστον τριάντα αποικίες μελισσών στην περίπτωση των ενισχύσεων για τον εξοπλισμό της παραγράφου 4, στοιχείο h, καθώς και οι μελισσοκόμοι που διαθέτουν τουλάχιστον εκατό αποικίες μελισσών στην περίπτωση των ενισχύσεων για τον εξοπλισμό της παραγράφου 4, στοιχεία c, d, f και g.»

11 Το ουγγρικό μελισσοκομικό πρόγραμμα για την περίοδο 2014-2016 περιλάμβανε ενισχύσεις για την εποχιακή μετακίνηση των μελισσών, προβλεπόμενες από την a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2013–2016 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól szóló 118/2013. (XII. 16.) VM rendelet (κανονιστική απόφαση 118/2013 του Υπουργού Αγροτικής Αναπτύξεως, της 16ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τους κανόνες χρήσεως των ενισχύσεων, επί τη βάση του ουγγρικού εθνικού προγράμματος για τον τομέα της μελισσοκομίας, που χορηγούνται με τη συγχρηματοδότηση του κεντρικού προϋπολογισμού και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων για τις περιόδους υλοποίησης 2013-2016). Η χορήγησή τους εξηρτάτο από την προϋπόθεση ότι ο μελισσοκόμος διαθέτει τουλάχιστον τριάντα αποικίες μελισσών που έχουν καταχωρισθεί στο TIR. Το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε στις 31 Αυγούστου 2016.

- 12 Για την περίοδο 2017-2019, η κανονιστική απόφαση 4/2017, η οποία ετέθη σε ισχύ στις 24 Ιανουαρίου 2017, εξήρτησε τη χορήγηση των ενισχύσεων αυτών από την προϋπόθεση να διαθέτει ο μελισσοκόμος τουλάχιστον 60 αποικίες μελισσών καταχωρισμένων στο TIR. Επειδή, κατά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της κανονιστικής αποφάσεως 4/2017, ο αριθμός των αποικιών που είχε καταχωρισθεί στο TIR ήταν εκείνος που είχε κοινοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ετήσιας έρευνας του 2016, προβλέφθηκε ότι οι μελισσοκόμοι μπορούν να μεταβάλουν αναδρομικά τα στοιχεία αυτά εντός προθεσμίας 30 ημερών από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της εν λόγω αποφάσεως.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Στις 13 Μαρτίου 2017, ο SD υπέβαλε ενώπιον του αντιπροέδρου του Magyar Államkincstár (ουγγρικού δημοσίου ταμείου, στο εξής: δημόσιο ταμείο), υπεύθυνου για τις ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της αγροτικής αναπτύξεως, αίτηση περί χορηγήσεως ενισχύσεως για την απόκτηση νέου εξοπλισμού απαραίτητου για τη μετανάστευση των μελισσών. Στο πλαίσιο αυτό, δήλωσε ότι διέθετε 62 αποικίες μελισσών.
- 14 Με απόφαση της 5ης Μαΐου 2017, το δημόσιο ταμείο απέρριψε την εν λόγω αίτηση χορηγήσεως της οικείας ενισχύσεως, με το αιτιολογικό ότι ο SD δεν πληρούσε την απαίτηση σχετικά με τον ελάχιστο αριθμό αποικιών μελισσών οι οποίες έχουν καταχωρισθεί στο TIR. Συγκεκριμένα, στο TIR είχαν καταχωρισθεί μόνον 36 αποικίες μελισσών, ενώ, δυνάμει της κανονιστικής αποφάσεως 4/2017, που άρχισε να ισχύει στις 24 Ιανουαρίου 2017, προϋπόθεση για τη χορήγηση της ενισχύσεως αυτής ήταν να έχουν καταχωρισθεί τουλάχιστον 60 αποικίες μελισσών στο TIR.
- 15 Ο SD υπέβαλε διοικητική ένσταση ενώπιον του Υπουργού Γεωργίας, το οποίο, με απόφαση της 21ης Αυγούστου 2017, επικύρωσε την απόφαση του δημοσίου ταμείου με την οποία απορρίφθηκε η εν λόγω αίτηση.
- 16 Ο SD άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής του Υπουργού Γεωργίας ενώπιον του Budapest Környci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστηρίου διοικητικών και εργατικών διαφορών Βουδαπέστης, Ουγγαρία).
- 17 Το δικαστήριο αυτό έχει επιφυλάξεις ως προς το «εάν συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης η ρύθμιση της κανονιστικής αποφάσεως 4/2017 [...] η οποία, χωρίς να παρέχει επαρκή χρόνο προετοιμασίας, διπλασιάζει τον απαιτούμενο αριθμό των αποικιών μελισσών που απαιτείται για τη λήψη της ενισχύσεως».
- 18 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Budapest Környci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών Βουδαπέστης) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει η αξιόπιστη μέθοδος στην οποία κάνει αναφορά το άρθρο 2 του κανονισμού [2015/1366], και η οποία χρησιμοποιείται για τον καθορισμό, μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου και της 31ης Δεκεμβρίου κάθε έτους, του αριθμού των κυψελών, την έννοια ότι εναπόκειται στον αιτούμενο την ενίσχυση να προβεί στην κοινοποίηση του αριθμού των αποικιών μελισσών και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, συνιστά τούτο αξιόπιστη μέθοδος;
- 2) Εάν, σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού [2015/1366] λόγω των βιολογικών χαρακτηριστικών των μελισσών, πρέπει να καθορίζεται, μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου και της 31ης Δεκεμβρίου κάθε έτους, ο αριθμός των κυψελών, ο οποίος αποτελεί τη βάση για τη χορήγηση μελισσοκομικών ενισχύσεων, μπορεί η διάταξη αυτή να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τον εν λόγω κανόνα;

- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ως άνω ερώτημα, μπορεί να ορίζεται στη σχετική εθνική ρύθμιση ότι ο απαιτούμενος αριθμός αποικιών μελισσών θα καθορίζεται αναδρομικά τον Ιανουάριο;
- 4) Έχει το γεγονός ότι τα κονδύλια της Ένωσης πρέπει να κατανέμονται στα μελισσοκομικά προγράμματα για την περίοδο 2017-2019 με βάση τον αριθμό των κυψελών που κοινοποιήθηκαν το 2013 από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των προγραμμάτων για την περίοδο 2014-2016 την έννοια ότι μπορεί να καθορίζεται με διαφορετικό τρόπο ο απαιτούμενος αριθμός κυψελών για την κατανομή των ενισχύσεων μετά από την περίοδο που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 2016, ο οποίος αποτελεί τη βάση για την κατανομή των αντίστοιχων ενισχύσεων το 2017;
- 5) Μπορεί [ο κανονισμός 2015/1366] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει τη θέσπιση εθνικής ρυθμίσεως η οποία να εξαρτά την καταβολή ενισχύσεως ήσσονος σημασίας (de minimis) από την πλήρωση προϋποθέσεως μη συμβατής προς τον λόγω κανονισμό; Οι ενισχύσεις που προβλέπονται στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να είναι πρόσφορες, στην πράξη επίσης, για την προώθηση της μελισσοκομικής δραστηριότητας;»

Επί του παραδεκτού

- 19 Με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το άρθρο 2 του κανονισμού 2015/1366, του οποίου η ερμηνεία ζητείται από το αιτούν δικαστήριο, αφορά μόνον τη χορήγηση της χρηματοδοτικής συνδρομής της Ένωσης στα κράτη μέλη και ότι, κατά συνέπεια, το άρθρο αυτό δεν είναι κρίσιμο για τον καθορισμό των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η χορήγηση της ενισχύσεως που λαμβάνει ατομικά κάθε μελισσοκόμος σε εθνικό επίπεδο.
- 20 Ως προς το ζήτημα αυτό υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, όπως αυτή καθιερώνεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ο εθνικός δικαστής, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί, είναι αποκλειστικώς αρμόδιος να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο το αν η προδικαστική απόφαση είναι αναγκαία για να είναι σε θέση να εκδώσει τη δική του απόφαση όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει [απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, ΑΥ (Ένταλμα συλλήψεως – Μάρτυρας), C-268/17, EU:C:2018:602, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 21 Από τα ανωτέρω έπεται ότι τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα [απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, ΑΥ (Ένταλμα συλλήψεως – Μάρτυρας), C-268/17, EU:C:2018:602, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 22 Επίσης κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση, η οποία να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί και, στο πλαίσιο αυτό, να παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφαινούνται επί των διαφορών που υποβάλλονται στην κρίση

τους (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, σκέψεις 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, σκέψη 54).

23. Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά το κύρος αποφάσεως του δημοσίου ταμείου, επικυρωθείσας από τον Υπουργό Γεωργίας, ο οποίος απέρριψε την αίτηση του SD περί χορηγήσεως ενισχύσεως, για τον λόγο ότι αυτός δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις που είχαν καθορισθεί για τη χορήγηση της ενισχύσεως αυτής, ήτοι τον αριθμό των 60 κυψελών που απαιτούσε το εθνικό μελισσοκομικό πρόγραμμα για την περίοδο 2017-2019, το οποίο θεσπίστηκε με την κανονιστική απόφαση 4/2017.
24. Στο πλαίσιο αυτό, με το πρώτο, το δεύτερο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, την ερμηνεία του κανονισμού 2015/1366, προκειμένου να εκτιμήσει αν οι προϋποθέσεις χορηγήσεως της επίμαχης στην κύρια δίκη ενισχύσεως, τις οποίες καθορίζει η κανονιστική απόφαση 4/2017, είναι σύμφωνες προς τον κανονισμό 2015/1366, και πιο συγκεκριμένα προς το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού.
25. Συναφώς, επισημαίνεται, εν πρώτοις, ότι, προκειμένου να βελτιώσει τις γενικές συνθήκες παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων μελισσοκομίας στην Ένωση, το άρθρο 55 του κανονισμού 1308/2013 προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν τριετή εθνικά προγράμματα για τον τομέα της μελισσοκομίας και ότι τα προγράμματα αυτά μπορούν να τύχουν της συνεισφοράς της Ένωσης υπό τους όρους που προβλέπουν οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου αυτού.
26. Επιβάλλεται η διαπίστωση, δεύτερον, ότι, με το άρθρο 56, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να εξουσιοδοτήσει την Επιτροπή να εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις σχετικά με τη βάση κατανομής της χρηματοδοτικής συνεισφοράς της Ένωσης σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος, ιδίως όσον αφορά τον συνολικό αριθμό κυψελών στην Ένωση.
27. Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός 2015/1366, ο οποίος έχει ως νομική βάση το άρθρο 56, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, καθορίζει τα κριτήρια σχετικά με τη χρηματοδοτική συνεισφορά της Ένωσης στα μελισσοκομικά προγράμματα των κρατών μελών, τα οποία καταρτίζονται ανά τριετία.
28. Ενώ το άρθρο 4 του κανονισμού 2015/1366 ορίζει ότι η συνεισφορά της Ένωσης στη χρηματοδότηση των μελισσοκομικών προγραμμάτων κατανέμεται στα κράτη μέλη τα οποία εκτελούν τα προγράμματα αυτά ανάλογα με τον μέσο συνολικό αριθμό κυψελών που έχει κοινοποιηθεί από τα κράτη μέλη αυτά, το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, το οποίο πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα των αιτιολογικών του σκέψεων 2 έως 4, επιβάλλει στα κράτη μέλη να έχουν μια αξιόπιστη μέθοδο βάσει της οποίας να καθορίζεται, μεταξύ 1ης Σεπτεμβρίου και 31ης Δεκεμβρίου κάθε έτους, ο αριθμός των κυψελών που υπάρχουν στην επικράτειά τους, πράγμα που αποτελεί το ουσιώδες κριτήριο για την κατανομή της ενισχύσεως της Ένωσης μεταξύ των κρατών μελών για τη χρηματοδότηση των εθνικών μελισσοκομικών προγραμμάτων.
29. Κατά συνέπεια, το εν λόγω άρθρο 2 περιορίζεται στο να οργανώσει την κατανομή της συνεισφοράς της Ένωσης στη χρηματοδότηση των εθνικών αυτών προγραμμάτων και δεν αφορά τις προϋποθέσεις χορηγήσεως της ενισχύσεως στους μελισσοκόμους στο πλαίσιο των εν λόγω προγραμμάτων.
30. Εντούτοις, η διαφορά της κύριας δίκης αφορά ακριβώς μία από τις προϋποθέσεις αυτές, της οποίας ο καθορισμός εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013. Η διάταξη αυτή δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη, κατά την άσκηση της εν λόγω

αρμοδιότητας, να καταναείμουν την οικεία ενίσχυση σε συνάρτηση με συγκεκριμένο κριτήριο, όπως είναι ο αριθμός των κυψελών, ούτε, σε περίπτωση που επιλέξουν το κριτήριο αυτό, να λάβουν ως σημείο αναφοράς την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου έως 31 Δεκεμβρίου.

- 31 Επομένως, η ερμηνεία του άρθρου 2 του κανονισμού 2015/1366, την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο με το πρώτο, το δεύτερο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, είναι άνευ σημασίας για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 32 Αντιθέτως, με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, στη σχετική εθνική ρύθμιση –η οποία έχει ορίσει τον αριθμό των αποικιών μελισσών ως κριτήριο για τη χορήγηση των ενισχύσεων στο πλαίσιο του μελισσοκομικού προγράμματος– μπορεί να ορίζεται, ως προϋπόθεση για τη χορήγηση της ενισχύσεως αυτής, ότι «ο απαιτούμενος αριθμός αποικιών μελισσών θα καθορίζεται αναδρομικά τον Ιανουάριο». Δεδομένου ότι, όπως παρατηρούν η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, το ζήτημα αυτό άπτεται των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης που κατοχυρώνονται, ως γενικές αρχές του δικαίου, στην έννομη τάξη της Ένωσης, η ερμηνεία των αρχών αυτών είναι απαραίτητη προκειμένου να δοθεί απάντηση στο εν λόγω ερώτημα.

Επί της ουσίας

- 33 Το τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν αντιβαίνει στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, καταρτίζει το πρόγραμμα στον τομέα της μελισσοκομίας για μια νέα τριετή περίοδο, όταν η ρύθμιση αυτή, αφενός, καθορίζει διαφορετικές προϋποθέσεις χορηγήσεως της ενισχύσεως στον εν λόγω τομέα από τις προβλεφθείσες στα προηγούμενα προγράμματα και, αφετέρου, παρέχει στους μελισσοκόμους τη δυνατότητα να λαμβάνουν την ενίσχυση από ημερομηνία προγενέστερη της ενάρξεως ισχύος της ως άνω ρυθμίσεως, εφόσον πληρούν τις νέες προϋποθέσεις οι οποίες προβλέπονται σε αυτήν.
- 34 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ευρεία εξουσία εκτιμήσεως που τα κράτη μέλη διαθέτουν, δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, για την κατάρτιση εθνικών τριετών προγραμμάτων, με στόχο τη βελτίωση των γενικών συνθηκών παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων μελισσοκομίας, περιλαμβανομένης της κατάρτισεως και της τροποποιήσεως των προϋποθέσεων χορηγήσεως των ενισχύσεων προς τούτο στους επιχειρηματίες του εν λόγω τομέα, πρέπει να ασκείται τηρουμένων των επιταγών που απορρέουν από την προστασία των αναγνωρισμένων στην έννομη τάξη της Ένωσης γενικών αρχών (πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2004, Gerekens και Procola, C-459/02, EU:C:2004:454, σκέψη 21), μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 1996, Duff κ.λπ., C-63/93, EU:C:1996:51, σκέψη 20, της 18ης Μαΐου 2000, Rombi και Arkopharma, C-107/97, EU:C:2000:253, σκέψη 65, της 20ής Ιουνίου 2013, Agroferm, C-568/11, EU:C:2013:407, σκέψη 47, και της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Veloserviss, C-427/14, EU:C:2015:803, σκέψη 30).
- 35 Όσον αφορά την αρχή της ασφάλειας δικαίου, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αρχή αυτή σκοπό έχει να εξασφαλίσει το προβλέψιμο των καταστάσεων και των εννόμων σχέσεων (πρβλ. απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Veloserviss, C-427/14, EU:C:2015:803, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Όσον αφορά την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η δυνατότητα επικλήσεως της αρχής αυτής παρέχεται σε όλους τους επιχειρηματίες στους οποίους εθνική αρχή δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες. Εντούτοις, όταν ένας συνετός και ενημερωμένος επιχειρηματίας είναι σε θέση να προβλέψει τη θέσπιση μέτρου ικανού να

θίξει τα συμφέροντά του, δεν μπορεί να επικαλεσθεί την εν λόγω αρχή μετά τη λήψη ενός τέτοιου μέτρου. Επιπλέον, οι επιχειρηματίες δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη διατήρηση μιας υφισταμένης καταστάσεως η οποία μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως την οποία έχουν οι εθνικές αρχές (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, *Plantanol*, C-201/08, EU:C:2009:539, σκέψη 53, και της 10ης Δεκεμβρίου 2015, *Veloserviss*, C-427/14, EU:C:2015:803, σκέψη 39).

- 37 Οι αρχές αυτές πρέπει να τηρούνται με ιδιαίτερη αυστηρότητα, οσάκις πρόκειται για διατάξεις που μπορούν να έχουν οικονομικές επιπτώσεις, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν με ακρίβεια την έκταση των υποχρεώσεων που υπέχουν από τις διατάξεις αυτές (πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, *Sudholz*, C-17/01, EU:C:2004:242, σκέψη 34, και της 13ης Μαρτίου 2008, *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening κ.λπ.*, C-383/06 έως C-385/06, EU:C:2008:165, σκέψη 52).
- 38 Εναπόκειται αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν μια εθνική ρύθμιση είναι σύμφωνη προς τις θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξεως της Ένωσης. Στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο παρά μόνον να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο όλα τα στοιχεία ερμηνείας που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης και τα οποία θα του επιτρέψουν να εκτιμήσει τη συμφωνία αυτή (πρβλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, *Plantanol*, C-201/08, EU:C:2009:539, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 39 Εν προκειμένω, επισημαίνεται, αφενός, ότι ο καθορισμός των προϋποθέσεων χορηγήσεως της οικείας ενισχύσεως που προκύπτει από το νέο μελισσοκομικό πρόγραμμα για την περίοδο 2017-2019, το οποίο διαμορφώθηκε με την κανονιστική απόφαση 4/2017, συνεπάγεται αύξηση του απαιτούμενου αριθμού των αποικιών μελισσών για τη χορήγηση της ενισχύσεως αυτής και, αφετέρου, ότι το προηγούμενο πρόγραμμα στον τομέα αυτό ολοκληρώθηκε στις 31 Αυγούστου 2016.
- 40 Ως εκ τούτου, προκειμένου να εκτιμηθεί, υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου, τόσο ο προβλέψιμος χαρακτήρας του καθορισμού για τη νέα περίοδο προϋποθέσεων χορηγήσεως της οικείας ενισχύσεως διαφορετικών από εκείνες που προβλέπονταν στα προηγούμενα προγράμματα, όσο και η εφαρμογή των προϋποθέσεων αυτών, από την ημερομηνία ολοκληρώσεως του προηγούμενου μελισσοκομικού προγράμματος, στους μελισσοκόμους οι οποίοι, κατά την ημερομηνία αυτή, πληρούσαν τις νέες καθορισθείσες προϋποθέσεις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013 παρέχει στα κράτη μέλη ευρεία εξουσία εκτιμήσεως για την κατάρτιση τριετών μελισσοκομικών προγραμμάτων, «προκειμένου να βελτιωθούν οι γενικοί όροι παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων της μελισσοκομίας».
- 41 Επομένως, τα κράτη μέλη μπορούν, κατ' αρχήν, να καθορίσουν για μια νέα περίοδο προϋποθέσεις χορηγήσεως της εν λόγω ενισχύσεως διαφορετικές από τις προβλεφθείσες στα προηγούμενα προγράμματα, ιδίως όσον αφορά τον απαιτούμενο αριθμό των αποικιών μελισσών, καθώς και τον καθορισμό της ημερομηνίας από την οποία οι μελισσοκόμοι μπορούν να λάβουν τις ενισχύσεις που προβλέπει το νέο μελισσοκομικό πρόγραμμα, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπει το πρόγραμμα αυτό.
- 42 Συναφώς, πρέπει να προστεθεί ότι ο καθορισμός διαφορετικών προϋποθέσεων χορηγήσεως της οικείας ενισχύσεως για μια νέα περίοδο σε σχέση με τις προβλεφθείσες στα προηγούμενα προγράμματα, προκειμένου να «βελτιωθούν οι γενικοί όροι παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων της μελισσοκομίας», σύμφωνα με το άρθρο 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, δεν αποτελεί απρόβλεπτο γεγονός για τους αιτούντες την εν λόγω ενίσχυση.

- 43 Όσον αφορά την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, οι ενδιαφερόμενοι μελισσοκόμοι δεν μπορούσαν δικαιολογημένα να προσδοκούν ότι το πρόγραμμα που καταρτίστηκε για τη νέα περίοδο θα διατηρούσε τις προϋποθέσεις που απαιτούνταν για τη χορήγηση ενισχύσεων στο πλαίσιο των προηγούμενων μελισσοκομικών προγραμμάτων.
- 44 Επομένως, οι μελισσοκόμοι που δεν πληρούσαν τις νέες αυτές προϋποθέσεις δεν μπορούσαν δικαιολογημένα να προσδοκούν ότι θα μπορούσαν να συνεχίσουν να λαμβάνουν την ενίσχυση που χορηγείτο από εθνικό πρόγραμμα το οποίο δεν ήταν πλέον σε ισχύ.
- 45 Κατά τα λοιπά, δεδομένου ότι οι εν λόγω νέες προϋποθέσεις παρέχουν τη δυνατότητα στους μελισσοκόμους οι οποίοι τις πληρούν να λάβουν τις αντίστοιχες ενισχύσεις από ημερομηνία προγενέστερη της ενάρξεως ισχύος του προγράμματος που καθορίζει τις προϋποθέσεις αυτές, οι ενισχύσεις μπορούν να θεωρηθούν ικανές να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στη «βελτίωση των γενικών όρων παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων της μελισσοκομίας» του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013.
- 46 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, δεν αντιβαίνει στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, καταρτίζει το πρόγραμμα στον τομέα της μελισσοκομίας για μια νέα τριετή περίοδο, όταν η ρύθμιση αυτή, αφενός, καθορίζει διαφορετικές προϋποθέσεις χορηγήσεως της ενισχύσεως στον εν λόγω τομέα από τις προβλεφθείσες στα προηγούμενα προγράμματα και, αφετέρου, παρέχει στους μελισσοκόμους τη δυνατότητα να λαμβάνουν την ενίσχυση από ημερομηνία προγενέστερη της ενάρξεως ισχύος της ως άνω ρυθμίσεως, εφόσον πληρούν τις νέες προϋποθέσεις οι οποίες προβλέπονται σε αυτήν.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 47 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, δεν αντιβαίνει στις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου, καταρτίζει το πρόγραμμα στον τομέα της μελισσοκομίας για μια νέα τριετή περίοδο, όταν η ρύθμιση αυτή, αφενός, καθορίζει διαφορετικές προϋποθέσεις χορηγήσεως της ενισχύσεως στον εν λόγω τομέα από τις προβλεφθείσες στα προηγούμενα προγράμματα και, αφετέρου, παρέχει στους μελισσοκόμους τη δυνατότητα να λαμβάνουν την ενίσχυση από ημερομηνία προγενέστερη της ενάρξεως ισχύος της ως άνω ρυθμίσεως, εφόσον πληρούν τις νέες προϋποθέσεις οι οποίες προβλέπονται σε αυτήν.

(υπογραφές)